

Regeringskansliet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Remiss av betänkandet Värden av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Er beteckning: KN2023/03016

Länsstyrelsen Blekinges ställningstagande

Länsstyrelsen Blekinge instämmer i att ekonomiska incitament behövs för att kompensera närboende till nya vindkraftverk, men har i övrigt inga synpunkter på förslagen gällande rätt till inlösen och intäktsdelning. Vi ser vidare positivt på förslagen till finansieringsvillkor i kommunens tillstyrkan som gynnar lokalsamhället. Vi instämmer också i att ett nytt ekonomiskt incitament behöver införas även för kommunerna och att den frågan därför behöver utredas vidare.

Vi menar vidare att även om ett tillfälligt ekonomiskt stöd under åren 2024-2027, för att stärka kommunernas förmåga till energiplanering, är välkommet, så behöver det ekonomiska stödet, för bästa effekt, vara varaktigt över tid.

Vi föreslår slutligen också att det även vid prövning av havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen bör tillskapas en möjligt att upprätta finansieringsvillkor för lokalsamhällets utveckling på liknande sätt som vid kommunernas prövning.

Länsstyrelsen Blekinges synpunkter

Betänkandet lämnar fyra förslag, vilka kommenteras som följer:

1. Rätt till inlösen och intäktsdelning för närboende

Fastighetsägare inom sex gånger ett landbaserat vindkraftsverks totalhöjd föreslås få rätt till inlösen. Ersättningen ska motsvara fastighetsvärdet om parken inte hade uppförts. Närboende inom tio gånger ett landbaserat vindkraftsverks totalhöjd ska få en årlig andel av intäkter baserad på avstånd till vindkraftverket.

Länsstyrelsen Blekinge instämmer i att ekonomiska incitament behövs för att kompensera närboende för förändrad utsikt, oro för fastighetens värde med mera, men har i övrigt inga synpunkter på förslaget.

2. Finansieringsvillkor i kommunens tillstyrkan som gynnar lokalsamhället

Länsstyrelsen Blekinge ser positivt på förslaget om finansieringsvillkor i kommunernas tillstyrkan – ett beslut om vindkraftspark som förenar att lokalsamhället ska kunna få ta del av både havs- och landbaserade vindkraftsparkers intäkter. Intäkterna, som avses gå till föreningsliv, lokalt näringsliv, infrastruktur och natur- och kulturmiljöer runt vindkraftsparken, är viktiga för både den enskilda kommunens och länets utveckling.

3. En ny intäkt behövs, vilken bör beredas vidare

Incitamentsutredningen slår fast att för en ökad kommunal tillstyrkan krävs en ny intäkt för kommunerna. Denna intäkt behöver beredas vidare, vilket inte ingår i detta uppdrag.

Eftersom flera vindkraftsprojekt har pausats eller avvaktar incitament bör beredningen ske skyndsamt. Länsstyrelsen Blekinge instämmer i att det är viktigt att skyndsamt få till en långsiktig lösning. Blekinge län har fyra kustkommuner och en kommunal intäkt skulle eventuellt kunna vara en åtgärd för att få till stånd landbaserad vindkraft i de fall där havsbaserad vindkraft får ett nej på grund av att havsutsikten påverkas.

4. Planeringsstöd och vägledning

Många kommuner saknar, enligt Boverket 2021, aktuella energiplaner. I stället har de till exempel en klimatstrategi eller en koldioxidbudget. Länsstyrelsen Blekinge framhåller att ett tillfälligt ekonomiskt stöd under åren 2024-2027 för att stärka kommunernas förmåga till energiplanering, med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion, är välkommet, dock behöver det ekonomiska stödet för bästa effekt vara varaktigt över tid.

Länsstyrelsen Blekinge ser positivt på att förslaget om att Energimyndigheten ges uppdraget att ta fram en vägledning för hur den delvis föråldrade lagen om kommunal energiplanering bör tillämpas i dagens förhållanden. Tillämpningen måste ske på ett mer enhetligt och strukturerat sätt.

Länsstyrelsen Blekinge instämmer med utredningen att förorda att lagen om kommunal planering ska ges en roll som sammanhållande ramverk för energiplaneringen. Dock måste ramverket vara lätt att tillämpa även i mindre kommuner med små resurser.

Länsstyrelsen Blekinge noterar att det i utredningens förslag saknas möjligheter att stärka lokalsamhällets utveckling i de fall havsbaserade vindkraftverk avses uppföras i Sveriges ekonomiska zon. Detta beror på att kommunens mandat att säga ja eller nej till vindkraft upphör vid gränsen mellan territorialhavet och Sveriges ekonomiska zon. Därmed finns heller ingen möjlighet att kommunen kan förena sin tillstyrkan av en vindkraftspark med ett finansieringsvillkor.

Havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen påverkar också lokalsamhället negativt på liknande sätt som i territorialhavet. I första hand gäller det verksamheter med koppling till fiske och havsbaserad besöksnäring.

För att bygga vindkraft inom Sveriges ekonomiska zon krävs tillstånd av regeringen enligt paragraf 5 i lagen om Sveriges ekonomiska zon (1992:1140). Vi menar att det även vid denna prövning bör tillskapas en möjligt att upprätta finansieringsvillkor för lokalsamhällets utveckling på liknande sätt som vid kommunernas prövning.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen Blekinge ser positivt på den nationella strategin för hållbar utbyggnad av vindkraft i Sverige som Energimyndigheten och Naturvårdsverket tog fram 2021, där det föreslås att de regionala utbyggnadsbehoven ska ledas av och analyseras regionalt av länsstyrelserna samt utgöra regionala planeringsunderlag för kommunernas översiktsplanering, energiplanering samt beslut om att säga ja eller nej till nya vindkraftsparker. De vägledande planeringsunderlagen från länsstyrelserna ska vidare hjälpa projektörerna att undvika områden där Försvarmakten har intressen.

I den nationella strategin uppskattas utbyggnadsbehovet för Blekinge län till 0,5 TWh av det totala behovet om 80 TWh landbaserad vindkraft till 2040. Utbyggnadsbehovet baseras på faktisk landyta, elanvändning och tillgången på ytor med låg eller viss konfliktgrad mot andra intressen. Länsstyrelserna föreslås få uppdraget att undersöka och redovisa

förutsättningar för att nå det regionala utbyggnadsbehovet för respektive län och vidareutveckla och kvalitetssäkra det nationella planeringsunderlaget ur ett regionalt perspektiv.

Arbetet ska ske i samverkan med berörda aktörer inom länet och ska resultera i ett regionalt planeringsunderlag som visar på potentiella områden för vindkraftsetableringar. Branschen och betänkandet vidhåller att hanteringen av tillståndssökta projekt under den närmaste åren måste ske parallellt med ett utvecklat planeringsarbete.

Länsstyrelsen Blekinge betonar att när samhällets elbehov ökar måste utbyggnaden av den hållbara fossilfria energiproduktionen ske på ett varsamt sätt som inte äventyrar vår miljö och folkhälsa, som utgår från rättvis fördelning och solidaritet samt följer och anammar den tekniska utvecklingen och innovationer som rör vindkraft.

Bakgrundsinformation

Regeringen ser att behovet av hållbar energi ökar och vindkraften behöver byggas ut. Utbyggnaden ska ske med fossilfri energi för att bidra till klimatomställningen. Direktivet framhåller är att vindkraft är det kraftslag som kan byggas ut snabbast och till låga produktionskostnader. Sverige behöver även kunna förse landet med vindkraft för att minska sårbarheten.

Sveriges energi- och klimatmål syftar till att förena ekologisk hållbarhet med konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent fossilfri.¹

Två tredjedelar av befolkningen var 2020 positiva till att utöka elproduktion från vindkraft för att till 2040 utgöra hälften av landets behov av elkonsument, enligt en undersökning utförd av SOM-institutet tillsammans med Göteborgs universitet och Energimyndigheten.² Vindkraftverk berör många människor och trots en generell positiv inställning möter man ett stort motstånd på lokal nivå. Under 2021 sa 78 procent av landets kommuner nej till miljö tillstånd för vindkraftverk. Skälen till nej är olika i landets olika delar.

Kommunerna har inget formellt ansvar för energiplaneringen, utan har att skönmässigt ta beslut och säga ja till varje vindkraftspark, det innebär att politiken ska göra en avvägning.

¹ [Sveriges energi- och klimatmål \(energimyndigheten.se\)](https://www.energimyndigheten.se/om-energi-och-klimat/energi-och-klimatmål)

² Persson, S. *Swedish Opinion on Wind Power 1999–2019*, SOM-Institutet, Göteborgs Universitet: Göteborg, 2020.

För att fortsätta utbyggnationen av vindkraften krävs en lokal acceptans, vilken kräver väsentliga incitament och kompensationsystem.

Betänkandet

Betänkandet menar att planering av vindkraft bör ses som en kommunal energiplanering. Kommunerna ansvarar för den fysiska planeringen av mark och vatten. Fysisk planering av vindkraft, och annan energiproduktion, bör ses som en central del av den kommunala energiplaneringen. Betänkandet menar att Sveriges instrument för energiplanering är svåra att överblicka och har otydlig samverkan, att det behövs ett tydligare system för energiplanering.

Utredningens uppdrag har varit att se över kompensationsystem där omgivningen påtagligt påverkas, incitament för kommuner och andra förslag på insatser. Incitamentet till kommunerna ändrades till att finansieras av verksamhetsutövarna, i tilläggsdirektivet som kom november 2022, initialt var finansieringen en öppen fråga.

Betänkandet föreslår att den nya regleringen träder i kraft för vindkraftverk vars miljö tillstånd enligt miljöbalken vinner laga kraft efter 31 maj 2023. Redan gjorda investeringar berörs inte.

Utredningens förslag får inte fördyra projektering eller att bedriva vindkraft. Betänkandets slutsats är att det med deras förslag bedöms finnas ett fortsatt investeringsintresse i svensk vindkraft. Däremot ökar inte kommunernas tillstyrkan av vindkraft väsentligen med anledning av att förslaget inte ger kommunerna någon intäkt.

Utredningen påpekar att Sverige saknar nationella planinstrument. För att kunna göra avvägningar mellan rumsliga intressen, minimera konflikter mellan olika intressenter och förbättra samexistens behövs en tydlig nationell planering där lokala och nationella perspektiv hänger ihop.

Betänkandet *Värdet av vinden* menar att klimaträttsutredningens förslag om att tillsätta en utredning som analyserar hur Sveriges energi- och klimatplanering bör struktureras och samordnas, bör genomföras. För att klimatomställningen ska ske så effektivt som möjligt så måste regelverk och styrmedel samverka.

Betänkandet lyfter problematiken med planeringsbaserad och prövningsbaserad utbyggnad. I Sverige används den prövningsbaserade modellen. Med en planeringsbaserad utbyggnad går det att styra stora produktionsvolymerna och deras placering, men med en prövningsbaserad utbyggnad prövas varje projekt enskilt och då vet man inte på förhand vad utgången resulterar i.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Ulrica Messing med avdelningschef Inger Hansson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också samhällsplanerare Jaana Asp medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.